

DATUM
2013-05-03
ERT DATUM
2013-02-13

DIARIENR
2013/47-4
ER BETECKNING
Ju2013/537/DOM

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

En modernare rättegång II – en uppföljning (SOU 2012:93)

Statskontorets övergripande bedömning är att *En modernare rättegång – en uppföljning* (SOU 2012:93) inte tillräckligt analyserar viktiga aspekter av reformen En modernare rättegång (EMR-reformen). Utredaren har inte genomfört den utvärdering av reformen i kostnads-, kvalitets-, effektivitets- och förtroendehänseende som efterfrågas i direktivet utan begränsat sig till att genomföra en uppföljning av vissa aspekter av reformen.

Statskontoret finner att betänkandet saknar en underbyggd analys av reformens konsekvenser i kostnadshänseende, vilket gör betänkandet mindre användbart som underlag för beslut om fortsatta insatser. Med respekt för de svårigheter som en utvärdering av reformens effekter kan innebära, kan vi konstatera att utredaren med ett annat upplägg hade kunnat ta fram en avsevärt bredare bild av reformens konsekvenser. Statskontoret rekommenderar att en sådan analys tas fram som underlag inför ett eventuellt fortsatt arbete med att reformera domstolsväsendet.

Statskontoret saknar även en analys ur rättssäkerhetskänseende av orsakerna till och konsekvenserna av att tillämpningen av EMR-reformen i så hög grad varierar mellan domstolarna. Statskontoret ser det som angeläget att uppnå en mer ensad tillämpning av reformens regler.

Kostnadsmissiga effekter

EMR-reformen (prop. 2004/05:131, *En modernare rättegång*) trädde i kraft den 1 november 2008. I propositionen angavs målet med reformen vara att skapa en "modernare rättegång" genom "bättre utnyttjande av modern teknik". I praktiken handlade det om att – med beaktande av kraven på rättssäkerhet och förutsebarhet – ge domstolarna förutsättningar att genom ökad användning av tekniska hjälpmedel korta handläggningstiderna. Domstolsväsendet avsågs också bli mer effektivt genom en starkare renodling av hovrättens roll som överinstans.

Det övergripande målet att skapa en ”modernare rättegång” är i sig inte möjligt att utvärdera på ett meningsfullt sätt. Däremot är det möjligt att analysera huruvida reformens olika delar bidragit till större effektivitet (till exempel i termer av handläggningstider och avgjorda mål i förhållande till tillgängliga resurser) och ändamålsenlighet, liksom om rättssäkerheten påverkats.

I betänkandet redovisas uppgifter bland annat om hur domstolarnas handläggningstider och omloppstider förändrats och antal inställda möten. Överlag ger dessa uppgifter bilden av att reformen kan ha bidragit till sådana positiva effekter som lagstiftaren önskade uppnå med förändringarna. För att kunna värdera dessa iakttagelser är det dock nödvändigt att relatera dem till andra aspekter av reformens genomförande. I direktivet efterfrågas en utvärdering av reformen i kostnads-, kvalitets-, effektivitets- och förtroendehänseende, vilket i stor utsträckning saknas i betänkandet.

Statskontoret vill särskilt peka på hur avsaknaden av underbyggd analys av konsekvenser och effekter i ekonomiska termer begränsar betänkandets värde som underlag för beslut om fortsatta insatser. Utredaren föreslår en fortsatt utbyggnad av tillgången till videokonferensteknik vid domstolarna. Det skulle enligt utredaren leda till minskade kostnader för staten genom lägre utgifter för parter, ombud och vittnen. Investeringskostnaden beräknas till 180 miljoner kronor över minst två år och den ökade driftskostnaden uppskattas till 17 miljoner kronor årligen. Statskontoret menar att om utredaren på ett utförligare sätt analyserat de kostnadsmässiga konsekvenserna av redan genomförda förändringar hade det därmed funnits ett underlag för att bedöma förslaget. Utan ett sådant underlag är det inte möjligt att svara på väsentliga frågor som hur stora besparingarna skulle bli eller var nyttan skulle vara störst och hur utbyggnaden bör prioriteras.

En utförligare analys av vilka kostnader respektive besparingar EMR medfört är ett viktigt underlag för att kunna prioritera mellan angelägna insatser och för att bedöma dimensioneringen av olika insatser för att ytterligare förbättra EMR-reformens genomslag.

Rättssäkerhetsaspekter

Utredaren redovisar utförligt hur reformens regler kommit att tolkas och tillämpas vid domstolarna. Inte desto mindre saknas en analys ur rättssäkerhets hänseende av orsakerna till och konsekvenserna av att tillämpningen av EMR-reformen i så hög grad varierar mellan domstolarna.

Utredaren konstaterar på en rad punkter att det är avsevärda skillnader beträffande reformens genomslag vid olika domstolar. Det gäller till exempel

tillämpningen av regler om närvaro genom ljud- och bildupptagning, hur man arbetar med sammanställningar, använder hänvisning till handlingar och tillämpar regler om bevisupptagning utom huvudförhandling samt hovrätternas beviljande av prövningstillstånd.

Statskontoret saknar här en närmare analys av vilka konsekvenser den olika tillämpningen kan medföra avseende rättsäkerhet, förutsägbarhet och förtroendet för rättsväsendet. Ett utförligare underlag i detta avseende hade kunnat ligga till grund för mer utarbetade förslag kring hur tillämpningen och rutinerna kan göras mer ensade.

Generaldirektör Yvonne Gustafsson har beslutat i detta ärende. Utredningschef Bob Pernodd och utredare Erik Axelsson, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Yvonne Gustafsson

Erik Axelsson